

ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТЫГ ХАРИЛЦАН ХӨХИҮЛЭН
ДЭМЖИХ, ХАМГААЛАХ ТУХАЙ БҮГД НАЙРАМДАХ
ТУРК УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗАР, МОНГОЛ УЛСЫН
ЗАСГИЙН ГАЗАР ХООРОНДЫН ХЭЛЭЛЦЭЭР

Бүгд Найрамдах Турк Улсын Засгийн газар, Монгол Улсын Засгийн газар (цаашид Талууд гэх),

Хоорондоо эдийн засгийн хамтын ажиллагааг өргөжүүлэх, ялангуяа нэг Талын хөрөнгө оруулагчаас нөгөө Талын нутаг дэвсгэрт хөрөнгө оруулахад тус дөхөм үзүүлэхийг эрмэлзэн,

Хөрөнгө оруулалтад олгох нөхцлийн талаархи хэлэлцээр нь Талуудын хооронд хөрөнгө, технологийн урсгалыг дэмжиж эдийн засгийн хөгжлийг түргэтгэхэд түлхэц болохыг хүлээн зөвшөөрч,

Хөрөнгө оруулалтад шударга, эрх тэгшээр хандах нь хөрөнгө оруулалтын тогтвортой орчинг бүрдүүлэх, эдийн засгийн нөөцийг дээд зэргээр үр ашигтай ашиглахад тус дэм болох тухайд санал нэгдэж ,

Хөрөнгө оруулалтыг харилцан хөхүүлэн дэмжих, хамгаалах асуудлаар хэлэлцээр байгуулахаар шийдвэрлэж

дараах зүйлийг хэлэлцэн тохиров. Үүнд:

НЭГДҮГЭЭР ЗҮЙЛ

Тодорхойлолт

Энэхүү Хэлэлцээрийн зорилгод:

I. “Хөрөнгө оруулагч” гэж

(а) аль нэг Талын хууль тогтоомжийн дагуу иргэн нь болох хувь этгээд

(б) Хэлэлцэн тохирогч аль нэг Талын хүчин төгөлдөр хууль тогтоомжийн дагуу нэгдэн бүрэлдсэн буюу байгуулагдсан корпораци, фирм, бизнесийн холбоо, түүнчлэн гуравдагч улсад нэгдэн бүрэлдсэн буюу байгуулагдсан, аль нэг Талын хөрөнгө оруулагчийн бодитой ашиг сонирхол бүхий хуулийн этгээдийг

тус тус хэлнэ.

2. Энэхүү зүйлийн 1дүгээр хэсэгт дурдсан “бодитой ашиг сонирхол” гэж тухайн хуулийн этгээдийн тухайд бүрэн хяналт тавих эсхүл шийдвэрлэх нөлөө үзүүлэхүйц ашиг сонирхолтой байхыг хэлнэ. Аль нэг Талын хувь хийгээд хуулийн этгээдийн эзэмшиж буй ашиг сонирхлын хэмжээ нь бодитой ашиг сонирхлын хэмжээг бүрдүүлж буй эсэхийг Талууд тухай бүр зөвлөлдөөний замаар тогтооно.

3. “Хөрөнгө оруулалт” гэдэгт хөрөнгө оруулалтыг хүлээн авагч Талын хууль тогтоомжийн нь дагуу оруулж буй дараахь бүх төрлийн хөрөнгө багтах боловч зөвхөн эдгээрээр үл хязгаарлагдана. Үүнд:

(i) компанийн хувьцаа, үнэт цаас болон компанид оролцох аливаа бусад хэлбэр ,

(ii) хөрөнгө оруулалтын өмнөх орлогоос эргүүлэн оруулж буй хөрөнгө, мөнгөн төлбөрийн нэхэмжлэл болон хөрөнгө оруулалттай холбогдсон санхүүгийн үнэлгээ бүхий хууль ёсны үйл ажиллагаанаас үүсэх аливаа эрх,

(iii) хөдлөх ба үл хөдлөх хөрөнгө болон бусад in rem эрх

(iv) зохиогчийн эрх, патент, лиценц, үйлдвэрлэлийн загвар, техникийн ажилбар зэрэг аж үйлдвэрийн болон оюуны өмчийн эрхүүд, тэрчлэн барааны тэмдэг, бизнесийн нэр хүнд, ноу-хау тэдгээртэй адилтгах бусад эрх

(v) хөрөнгө оруулалттай холбогдуулан хууль болон гэрээний дагуу хүлээсэн аливаа эрх, зөвшөөрөл түүний дотор аль нэг Талын нутаг дэвсгэрт байгалийн баялгийг эрж хайх, олборлох, ашиглах концесс.

4. “Орлого” гэж хөрөнгө оруулалтын үр дүнд олсон орлого, үүний дотор ашиг, зээлийн хүү, ногдол ашгийг хэлэх бөгөөд гэхдээ зөвхөн тэдгээрээр үл хязгаарлагдана.

5. “Нутаг дэвсгэр” гэдэг нэр томъёо нь хөрөнгө оруулалтыг хүлээн авагч тал бүрэн эрхээ олон улсын хуулийн дагуу хэрэгжүүлж буй гэж Талууд харилцан хүлээн зөвшөөрсөн хуурай газрын болон далайн талбай, эх газрын хормойг хамаарна.

ХОЁРДУГААР ЗҮЙЛ

Хөрөнгө оруулалтыг хөхнүлэн дэмжих, хамгаалах

1. Тал тус бүр нутаг дэвсгэртээ хөрөнгө оруулах болон түүнтэй холбогдсон үйл ажиллагааг аливаа гуравдагч орны хөрөнгө оруулагчийн хөрөнгө оруулалтад

төсөөтэй нөхцөл байдалд олгодог хамгийн таатай нөхцлөөс дутуугүй нөхцлийн үндсэн дээр явуулахыг зөвшөөрнө.

2. Тал тус бүр ийнхүү оруулсан хөрөнгө оруулалтад нөхцөл байдал ижил байх тохиолдолд өөрийн орны болон алинаа гуравдагч улсын хөрөнгө оруулагчийн хөрөнгө оруулалтад олгодгоос дутуугүй таатай нөхцөл, гэхдээ аль илүү таатайг нь олгоно.

3. Гадаадын иргэдийг оруулах, түр оршин суулгах, ажил эрхлүүлдэхтэй холбогдсон Талуудын хууль тогтоомжийн дагуу:

(а) Хөрөнгө хүлээн авгач орны хууль тогтоомжид заасан доод хэмжээнээс багагүй хөрөнгө болон бусад нөөцийг оруулах үүрэг хүлээсэн буюу хүлээх үйл явцдаа буй бол тэрхүү хөрөнгө оруулалтыг хэрэгжүүлэх, өргөтгөх, удирдан захирах, ашиглалтыг нь зөвлөх зорилготой аль нэг Талын иргэд тэрчлэн тухайн Талын хөрөнгө оруулагчийн хөлслөн ажиллуулаж буй этгээдийг нөгөө Талын нутаг дэвсгэрт нэвтрэн орох, оршин суухыг зөвшөөрнө.

(б) нэг Талын хууль тогтоомжийн дагуу хууль ёсоор байгуулагдсан, нөгөө Талын хөрөнгө оруулагчийн хөрөнгө оруулалт болох аж ахуйн нэгж нь удирдах хийгээд техникийн ажилтнуудыг үндэсний харъяаллыг нь харгалзахгүйгээр өөрийн үзэмжээр сонгон авч ажиллуулах эрхтэй.

4. Энэхүү зүйлийн заалтууд нь аль нэг Талын нэгдэж орсон дараахь төрлийн хэлэлцээрүүдийн хувьд үл хамаарна.

(а) ажиллаж буй буюу цаашид байгуулагдах гаалийн алинаа холбоо эсхүл бүс нутгийн эдийн засгийн байгууллага болон тэдэнтэй адилтгах олон улсын хэлэлцээр

(б) татварын асуудалд бүхэлдээ буюу голлон хамаарах тохиролцоо

ГУРАВДУГААР ЗҮЙЛ

Хураан авах, хохирлыг нөхөх

1. Нийтийн эрх ашгийн үүднээс, үл ялгаварлах үндсэн дээр, нэн даруй нөхөн төлөх замаар, хохирлыг бүрэн, үр дүнтэй арилгах зарчмаар, хууль зүйн ёс журмын дагуу, энэхүү Хэлэлцээрийн Хоёрдугаар зүйлд заасан ерөнхий

зарчмуудын баримтлан гүйцэтгэхээс бусад тохиолдолд хөрөнгө оруулалтыг хураан авах, улсын болгох, эсвэл шууд буюу тойруу замаар тэдгээртэй адилтгах үр дагаварт хүргэх аливаа арга хэмжээнд өртүүлж болохгүй.

2. Нөхөн төлбөрийн хэмжээ нь тухайн хөрөнгө оруулалтыг хураан авах буюу авах гэж байгаа тухай нийтэд мэдэгдэхээс өмнөхөн үеийн бодит үнэтэй дүйж байх ёстой. Энэхүү Хэлэлцээрийн 4дүгээр зүйлийн 2 дахь хэсэгт заасны дагуу нөхөн төлбөрийг саалдгүй, чөлөөтэй шилжүүлнэ.

3. Аль нэг Талын нутаг дэвсгэрт дайн, бослого, иргэний эмх замбараагүй байдал буюу тэдгээртэй адилтгах бусад үйл явдал гарсны улмаас нөгөө Талын хөрөнгө оруулагчид хохирол учирсан бол хохирлын талаар авах аливаа арга хэмжээний хувьд тухайн Тал өөрийн болон гуравдагч аливаа орны хөрөнгө оруулагчид олгодгоос дутуугүй таатай нөхцөл, гэхдээ аль илүү таатайг нь олгоно.

ДӨРӨВДҮГЭЭР ЗҮЙЛ

Эгүүлэн буцаах ба шилжүүлэх

1. Тал тус бүр хөрөнгө оруулалтад хамаарах бүх шилжүүлгийг чөлөөтэйгээр, зүй бусын сааталгүйгээр өөрийн нутаг дэвсгэрт оруулах буюу нутаг дэвсгэрээсээ гаргахыг сайн санааны үүднээс зөвшөөрнө. Эдгээр шилжүүлэгт дараах зүйл хамаарна. Үүнд:

а) хөрөнгө оруулалтаас олсон ашиг

б) хөрөнгө оруулалтыг бүхэлд нь буюу хэсэгчлэн худалдсан, эсвэл татан буулгаснаас бий болсон хөрөнгө,

в) Гуравдугаар зүйлийн дагуу гүйцэтгэх нөхөн төлбөр,

г) хөрөнгө оруулалттай холбогдсон зээлийн төлбөр төлбөр, түүний хүү,

д) нөгөө Талын нутаг дэвсгэрт хөрөнгө оруулалттай холбогдуулан ажил эрхлэх зөвшөөрөл авсан аль нэг Талын иргэний авч буй цалин, хөлс болон хөдөлмөрийн бусад орлого

2. Хөрөнгө оруулагч болон хөрөнгө оруулалтыг оруулсан Тал өөрөөр тохиролцоогүй тохиолдолд шилжүүлгийг хөрөнгө оруулалт хийсэн валютаар буюу эсхүл хөрвөх валютаар, шилжүүлэг хийх өдрийн ханшаар тооцон гүйцэтгэнэ.

ТАВДУГААР ЗҮЙЛ

Эрх шилжих

1. Хэрэв аль нэг Талын хөрөнгө оруулагчийн хөрөнгө оруулалтыг хууднаар тогтоосон журмын дагуу арилжааны бус эрсдэлээс даатгуулсан бол даатгалын гэрээний нөхцөл ёсоор даатгагч эрхийг шилжүүлэн авсныг нөгөө Тал хүлээн зөвшөөрнө.

2. Даатгагч нь хөрөнгө оруулагчийн эдлэх ёстой эрхээс илүү эрх эдлэх эрхгүй байна.

3. Аль нэг Тал болон даатгагчийн хоорондын маргааныг энэхүү Хэлэлцээрийн Долдугаар зүйлийн дагуу шийдвэрлэнэ.

ЗУРГАДУГААР ЗҮЙЛ

Бусад эрх үүрэг

Ижил нөхцөл байдалд оруулсан хөрөнгө оруулалт буюу түүнтэй холбогдох үйл ажиллагаанд уг Хэлэлцээрээр олгосноос илүү талтай нөхцөл олгож буй дор дурдсан үүргийг энэ Хэлэлцээр үл хөндөнө. Үүнд:

а) аливаа Талын хууль тогтоомж, засаг захиргааны горим журам, захиргаа болон шүүхийн шийдвэр,

б) олон улсын эрх зүйгээр хүлээсэн үүрэг,

в) хөрөнгө оруулалтын хэлэлцээр буюу хөрөнгө оруулалтыг оруулах зөвшөөрөлд тусгагдсан аль нэг Талын үүрэг.

ДОЛДУГААР ЗҮЙЛ

Нэг Тал болон нөгөө Талын хөрөнгө оруулагчийн хоорондын маргааныг шийдвэрлэх

1. Аль нэг Тал болон нөгөө Талын хөрөнгө оруулагчийн хооронд хөрөнгө оруулалттай холбогдон үүссэн маргааны талаар хөрөнгө оруулагч дэлгэрэнгүй мэдээллийг бичгээр гаргаж, хөрөнгө оруулалтыг хүлээн авсан Талд мэдэгдэнэ. Хөрөнгө оруулагч болон маргаанд оролцогч тухайн Тал нийм маргааныг сайн санаа гарган, аль болох зөвлөлдөөн болон хэлэлцээний замаар шийдвэрлэхийг эрмэлзэнэ.

2. Хэрэв 1-д дурдсаны дагуу бичгээр гаргасан хүсэлтийг хүлээн авсан өдрөөс хойш зургаан сарын дотор маргааныг дээрх аргаар шийдвэрлэж чадаагүй бөгөөд тухайн хөрөнгө оруулагч маргаанд оролцогч Талын шүүхэд маргааныг шилжүүлээд нэг жилийн дотор шийдвэр гаргуулж чадаагүй тохиолдолд хөрөнгө оруулагч нь маргааныг шийдвэрлүүлэхээр дараах байгууллагад хандаж болно. Үүнд:

а) “Улс болон өөр улсын иргэний хооронд хөрөнгө оруулалтын талаар үүссэн маргааныг шийдвэрлэх тухай Конвенц”-ийн дагуу байгуулагдсан Хөрөнгө оруулалтын маргааныг шийдвэрлэх олон улсын төв,

б) “Олон улсын худалдааны эрх зүйн Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Комисс”-ын Арбитрын дүрмийн дагуу байгуулагдах арбитрын тусгай (ad hoc) шүүх,

в) Стокгольмийн Худалдааны танхимийн Арбитрын Институт.

3. Арбитрын үйл ажиллагаа нь :

а) Энэхүү хэлэлцээрийн заалтууд

б) нутаг дээр нь хөрөнгө оруулалт хийгдэж буй Талын хууль тогтоомж, үүний дотор эрх зүйн хэм хэмжээний зөрчилдөөнд хамаарах дүрэм журамд үндэслэн хэрэгжинэ.

4. Арбитрын шийдвэр нь эцсийн байх бөгөөд түүнийг маргаанд оролцогч талууд заавал биелүүлнэ. Тал бүр өөрийн үндэсний хууль тогтоомжийн дагуу шийдвэрийг биелүүлэх үүрэг хүлээнэ.

НАЙМДУГААР ЗҮЙЛ

Талуудын хоорондын маргааныг шийдвэрлэх

1. Талууд энэхүү Хэлэлцээрийг тайлбарлах буюу хэрэглэхтэй холбогдуулан Талуудын хооронд үүссэн аливаа маргааныг сайн санаа, хамтын ажиллагааны эрх ашгийн үүднээс эрх тэгшээр, даруйхан шийдвэрлэхийг эрмэлзэнэ. Үүнтэй холбогдуулан Талууд зохиц тохиролцоонд хүрэхийн тулд шууд, үр ашигтай хэлэлцээ хийж бийхээр тохиролцно. Хэрэв Талууд маргаан үүссэн өдрөөс хойш зургаан сарын дотор түүнийг дээрх арга замаар шийдвэрлэж эс чадвал аль нэг Талын хүсэлтээр маргааныг гурван гишүүнээс бүрдсэн арбитрын шүүхэд шилжүүлж болно.

2. Хүсэлтийг хүлээж явсан өдрөөс хойш хоёр сарын дотор Тал тус бүр нэг арбитрчиг томилно. Томилогдсон хоёр арбитрч гуравдагч улсын иргэн болох гуравдахь арбитрчиг Шүүхийн даргаар сонгоно. Аль нэг Тал арбитрчиг дурдсан тодорхой хугацаанд томилж эс чадвал нөгөө Тал уг арбитрчиг томилуулахаар Олон улсын шүүхийн даргад хүсэлт тавьж болно.

3. Хэрэв хоёр арбитрч томилогдсон өдрөөс хойш хоёр сарын дотор Шүүхийн даргыг сонгох талаар тохиролцоонд хүрч эс чадвал аль нэг Талын хүсэлтээр Олон улсын шүүхийн дарга Шүүхийн даргыг томилно.

4. Хэрэв Олон улсын шүүхийн дарга нь энэ зүйлийн 2, 3-т заасан үүргийг гүйцэтгэх боломжгүй буюу тэрээр аль нэг Талын иргэн бол тухайн арбитрчиг Олон улсын шүүхийн дэд дарга томилно. Хэрэв дэд дарга нь мөн дээр дурдсан үүргийг гүйцэтгэх боломжгүй буюу аль нэг Талын иргэн бол Олон улсын шүүхийн удаах дээд албан тушаалын, аль нэг Талын иргэн биш гишүүн шаардлагатай арбитрчиг томилно.

5. Шүүх нь Даргыг сонгогдсон өдрөөс хойш гурван сарын дотор энэхүү Хэлэлцээрийн заалтад нийцүүлэн шүүхийн дэгийг тохирно. Хэрэв тохиролцоонд хүрч чадахгүй бол Шүүх тийм дэгийг тогтоолгохоор Олон улсын шүүхийн даргад хүсэлт гаргаж болно. Дэгийг олон улсын арбитрын нийтээр хүлээн зөвшөөрсөн журмыг харгалзан тогтоох ёстой.

6. Өөрөөр тохиролцоогүй бол Шүүх Даргыг сонгогдсоноос хойш найман сарын дотор бүх маргаантай холбогдсон хүсэлтийг хүлээн авч, хэлэлцсэн байх бөгөөд сүүлийн хүсэлтийг хүлээн авсан буюу хүсэлтийг хэлэлцэж дууссан өдрөөс хойш хоёр сарын дотор Шүүх шийдвэрээ гаргана. Арбитрын Шүүх шийдвэрээ олонхийн саналаар гаргана. Шийдвэр нь эцсийн байх бөгөөд түүнийг заавал биелүүлэх ёстой.

7. Тал тус бүр Шүүхийн бүрэлдэхүүн дэх өөрийн гишүүний болон шүүх ажиллагаанд өөрийгөө төлөөлүүлсний зардлыг хариуцна. Шүүхийн даргын болон бусад зардлыг Талууд тэнцүү хэмжээгээр хариуцна. Гэхдээ Шүүх зардлын илүү хэсгийг аль нэг Талд хариуцуулахаар шийдвэртээ зааж болох бөгөөд тэр шийдвэрийг хоёр Тал заавал биелүүлэх ёстой.

8. Хэрэв маргааныг Долдугаар зүйлийн заалтын дагуу олон улсын өөр шүүхэд урьд нь шилжүүлсэн буюу түүнийг шүүхэд хэлэлцэж байгаа бол тийм маргааныг энэ зүйлийн дагуу олон улсын арбитрын шүүхэд шилжүүлэхгүй. Энэ нь хоёр Талын хооронд шууд, үр шигтэй хэлэлцээ хийх явдлыг үгүйсгэсэн хэрэг биш.

ЕСДҮГЭЭР ЗҮҮЛ

Хүчин төгөлдөр болох

1. Энэхүү Хэлэлцээр нь түүнийг баталсан тухай батламж бичгүүдийг солилцсон өдрөөс эхлэн хүчин төгөлдөр болно. Энэхүү Хэлэлцээр нь арван жилийн хугацаанд хүчинтэй байх бөгөөд энэ зүйлийн 2-г заасны дагуу цуцлахаас бусад тохиолдолд шавинд ч хүчинтэй хэвээр байна. Энэхүү Хэлэлцээрийн заалтууд уг Хэлэлцээр хүчин төгөлдөр болох үед хэрэгжиж байсан болон түүнээс хойш оруулах буюу эзэмших хөрөнгө оруулалтад хамаарна.

2. Аль ч Тал Хэлэлцээр хүчинтэй байх эхний арван жилийн хугацаа дуусах үед болон түүнээс хойш хэрэв ч болов нөгөө Талдаа нэг жилийн өмнөөс бичгээр мэдэгдэх замаар энэхүү Хэлэлцээрийг цуцлаж болно.

3. Энэхүү Хэлэлцээрт оруулах нэмэлт өөрчлөлийг Талууд бичгээр үйлдэнэ. Алмаан нэмэлт өөрчлөлт нь Тал бүр түүнийг хүчин төгөлдөр болгох талаарх бүх шаардлагыг биелүүлсэн тухайгаа нөгөө Талдаа харилцан мэдэгдсэн өдрөөс эхлэн хүчин төгөлдөр болно.

4. Энэхүү Хэлэлцээрийг цуцлахаас өмнө оруулсан буюу эзэмшиж байсан хийгээд энэхүү Хэлэлцээрийн заалтад хамаарч буй хөрөнгө оруулалтын хувьд уг Хэлэлцээрийг цуцалсан өдрөөс хойш түүний бусад бүх заалт арван жилийн хугацаанд үргэлжлэн мөрдөгдөнө.

Дээр дурдсаныг нотлон бүрэн эрхт толоологчид энэхүү Хэлэлцээрт гарын үсэг зураа.

Хэлэлцээрийг Анкара хотноо 1998 оны гуравдугаар сарын “ ”-ны өдөр англи, монгол хэлээр тус бүр хоёр хувь үйлдсэн бөгөөд эх бичлэрүүд нь адил хүчинтэй байна. Хэлэлцээрийг тайлбарлахад зорүү гарвал англи хэлээрх эх бичлэрийг баримтлана.

БҮГД НАЙРАМДАХ ТУРК УЛСЫН
ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ТӨЛӨӨЛЖ

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН
ГАЗРЫГ ТӨЛӨӨЛЖ